

بررسی رابطه میان اظهار نظر حسابرسان با زمان بندی افشاء صورت های مالی

دکتر سحر سپاسی

نویسنده مسئول

sepasi@modares.ac.ir

دکتر علی اصغر انواری رستمی

استاد حسابداری، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه تربیت مدرس

علی مسعودی

کارشناس ارشد حسابداری، دانشگاه تربیت مدرس

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۱۲/۱۸ ، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۳/۲۰

چکیده:

موضوع مقاله: از آنجایی که اطلاعات مالی نسبت به گذشت زمان بسیار حساس می باشند و با گذشت زمان ارزش و سودمندی خود را برای اتخاذ تصمیم گیری های صحیح توسط استفاده کنندگان، از دست می دهند بنابراین هر چه فاصله زمانی بین تاریخ پایان سال مالی و تاریخ انتشار صورتهای مالی کوتاهتر باشد ارزش اطلاعات ارائه شده به استفاده کنندگان بالا می رود.

روش تحقیق: این پژوهش از نظر روش تحقیق، تحقیق توصیفی از نوع همبستگی می باشد. قلمرو زمانی مابین سال های ۱۳۸۸ الی ۱۳۹۱ در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد.

طرح بحث: انتظار بر آن است که تغییر در اظهار نظر حسابرس به طور معمول با زمان اعلام سود در ارتباط باشد. همچنین زمان اعلام سود از سوی شرکت ها هنگامی که اظهار نظر حسابرس نسبت به دوره های قبل بهبود یافته، نسبت به زمانی که اظهار نظر حسابرس نسبت به دوره قبل بدتر شده است، زودتر انجام شود.

نتیجه گیری: یافته های پژوهش نشان دهنده این موضوع می باشد که در صورت بهبود در نوع اظهار نظر

حسابرسان شرکت ها زود تر صورت های مالی حسابرسی شده خود را افشاء می نمایند. به عبارت دیگر، ماهیت اظهارنظر حسابرس و همچنین تغییر در نوع اظهارنظر حسابرس بر روی به موقع بودن سود اثرگذار است.

واژه های کلیدی: اظهار نظر حسابرسان ، زمان افشاء صورت های مالی، بورس اوراق بهادار

مقدمه:

بموقع بودن گزارشگری مالی شرکت ها یکی از خصایص مربوط بودن اطلاعات ارائه شده می باشد و به بدان معنا می باشد که اطلاعات مالی زمانی در دسترس استفاده کنندگان قرار بگیرد که فرصت اتخاذ تصمیم گیری، قضاوت و اقدام نسبت (نگه داری ، فروش و یا خرید سرمایه گذاری) وجود داشته باشد (۵). بموقع بودن یکی از مهمترین ویژگی های کیفی اطلاعات مالی است. افزایش سرعت گزارشگری به دلیل استفاده بموقع تر اطلاعات در اتخاذ تصمیم های اقتصادی توسط سرمایه گذاران، می تواند به شفافیت بیشتر اطلاعات مالی شرکت ها و به تبع آن، شفافیت بالاتر بازار سرمایه منجر شود، که این موضوع به نوبه خود می تواند تأثیر بسزایی بر جذابیت بازارهای مالی و سرمایه داشته باشد. اگر خبرهای نامساعدی در رابطه با شرکت وجود داشته باشد مدیریت ممکن است به دلیل ترس از افت قیمت سهام از افشای سریع اطلاعات اجتناب نمایند. یکی از این اخبار نامساعد گزارش تعدیلی حسابرسان می باشد که سرمایه گذاران نسبت به چنین گزارش های به صورت معکوس واکنش نشان می دهند و این بدین معنی است که گزارش تعدیل شده دارای خبرهای ناخوشایندی است (۱). تحقیقات نشان می دهد که سرمایه گذاران گزارش مقبول حسابرسی را نسبت به گزارش های غیر مقبول ترجیح می دهند و بر این اساس است که شرکت ها دریافته اند که گزارش تعدیل شده دارای تأثیرات منفی برای بازار سهام می باشد و این موضوع باعث گردیده است

که شرکت ها صورت های مالی حسابرسی شده خود را که حاوی اظهار نظر تعدیل نشده حسابرس می باشد را زودتر از مواقعی که اظهار نظر حسابرس تعدیل گردیده منتشر نمایند (۸،۹،۱۵).

بحث و بررسی:

کیفیت گزارشگری مالی، اطلاعات مفید و سودمند را از سایر اطلاعات منفک کرده و سودمندی اطلاعات را افزایش می دهد. به موقع بودن گزارش های مالی، یکی از مهمترین ارکان کیفیت ارائه اطلاعات مالی شرکت ها می باشد. افزایش سرعت گزارشگری به دلیل استفاده بموقع تر اطلاعات در اتخاذ تصمیم های اقتصادی توسط سرمایه گذاران، می تواند به شفافیت بیشتر اطلاعات مالی شرکت ها و به تبع آن، شفافیت بالاتر بازار سرمایه منجر شود، که این موضوع به نوبه خود می تواند تأثیر بسزایی بر جذابیت بازارهای مالی و سرمایه داشته باشد (۶). از آنجا که اطلاعات مالی نسبت به گذشت زمان بسیار حساس می باشد و با گذشت زمان ارزش و سودمندی خود را برای اتخاذ تصمیم گیری های صحیح از دست می دهد بنابراین هر چه قدر فاصله زمانی بین تاریخ پایان سال مالی و تاریخ گزارش حسابرس کوتاهتر باشد ارزش اطلاعات ارائه شده بالا می رود. بهنگام بودن اطلاعات با دیگر جنبه های مربوط بودن اطلاعات رابطه متضادی دارد، به نحوی که بین این عامل کیفی و سایر ویژگی های کیفی مربوط بودن نوعی سازش وجود دارد (۸).

یکی از این موارد افشای به موقع، سود می باشد و اینکه چه مدت پس از پایان سال مالی نتایج مالی منتشر شود. زمان افشای اطلاعات می تواند به عنوان علامتی برای این موضوع باشد که آیا شرکت خبرهای خوب برای افشاء دارد یا خبرهای بد؟ انتشار سریع و به موقع اطلاعات ممکن است حاوی خبرهای خوبی (مانند افزایش درآمد) باشد که مدیریت می خواهد سریعتر به اطلاع بازار برسد. انتشار با تاخیر ممکن است نشان دهنده وجود خبرهای بد (مانند کاهش

درآمد) باشد. مطالب مذکور تا حدودی وجود خبر خوب و خبر بد را توضیح دادند. در حالی که مفروضات محافظه کاری بیان می کند که خبرهای بد هر چه سریعتر افشاء شوند گرچه افشاء سریع خبرهای خوب از دیدگاه مفروضات محافظه کاری چندان مهم نیست. هدف حسابرسی در چارچوب فرایند آزمون محور با تکیه بر نظریه های مربوط، زدودن آلودگیهای اطلاعات افشاء شده است تا از طریق افزایش توان اتکای آن، بستری مساعد برای استفاده از اطلاعات در راستای تصمیم گیریهای اقتصادی باشد. محصول نهایی این فرایند گزارشی می باشد که حسابرسان در آن نظر حرفه ای خود را در مورد مطلوب بودن صورت های مالی ارائه می کنند. حسابرس در مورد کیفیت اطلاعات ارائه شده برای مقاصد تصمیم گیری و همچنین مناسب بودن صورت های مالی برای مقاصد پاسخگویی مدیریت به موکلین خود پیام حرفه ای می دهد. هدف این پیام به عنوان محصول نهایی فرایند حسابرسی، بهینه کردن گزارشگری مالی از طریق افزودن اعتبار به اطلاعات گزارش شده است، اعتباری که بر مبنای شواهد به دست آمده و در نتیجه قابل توجیه است. با توجه به مطالب عنوان گردیده انتظار بر این است که تغییر نوع اظهار نظر حسابرس، بر به موقع بودن افشای گزارشگری مالی (زمانی که نوع اظهار نظر بهبود یافته نسبت به زمانی که نوع اظهار نظر بدتر شده است) موثر باشد (۸). تحقیقات صورت پذیرفته در خارج و داخل از کشور در رابطه با زمان گزارشگری شرکت ها به شرح زیر می باشد.

محققین با استفاده از یک نمونه از گزارش های حسابرسی در چین از سال ۱۹۹۵ تا ۱۹۹۹ به بررسی ارتباط بین گزارش حسابرس و بموقع بودن افشای اطلاعات مالی پرداختند. آنها همچنین افزایش درآمد نسبت به سال قبل را به عنوان خبر خوب و کاهش درآمد نسبت به سال قبل را به عنوان خبر بد در نظر گرفتند. آنان نشان دادند که سود غیرمنتظره و نوع اظهار نظر حسابرس بر زمان افشای اطلاعات مالی موثر می باشد (۱۵).

محققین با بررسی اطلاعات شرکتها از سال ۱۹۹۵ تا ۱۹۹۷ متوجه شدند که مدیران اقدام به مدیریت سود می نمایند حتی اگر مدیریت سود آنها باعث ایجاد بند شرط در گزارش حسابرسی گردد (۱۱). محققین با استفاده از اطلاعات و داده های سال ۲۰۰۳ نشان دادند که نظر حسابرس به عنوان عاملی مهم در تصمیم گیری در رابطه با زمان گزارشگری توسط مدیران در نظر گرفته می شود (۱۵).

مطالعات به بررسی عکس العمل و واکنش بازار سهام نسبت به گزارشگری مالی پرداختند (۱۰)، (۱۳،۱۱). نتایج مطالعات صورت گرفته مذکور نشان دادند که گزارشگری مالی در حالتی که زودتر از موعد مورد انتظار منتشر شوند معمولاً حاوی یک بازده مثبت غیرعادی می باشند در حالی که گزارشگری مالی در حالتی که دیرتر از موعد مورد انتظار منتشر می شود معمولاً حاوی یک بازده منفی غیرقابل انتظار می باشند. این نتایج نشان می دهد که زمان افشای مالی را می توان به عنوان عاملی در جهت دارا بودن خبر خوب یا خبر بد ارزیابی کرد و سرمایه گذاران را نسبت به سرمایه گذاری در فرآیند تصمیم گیری خود با توجه به این سیگنال راهنمایی نمود.

تحقیقات دیگری به بررسی این موضوع پرداخت که چگونه ممکن است اظهارنظر مشروط حسابرسی زمان افشای اطلاعات را تحت تاثیر قرار می دهد که نتیجه گیری شد که با توجه به اینکه نظرات مشروط حسابرس خطر بد تلقی می شود، مدیریت ترجیح می دهد که انتشار خبر بد را به تاخیر بیاورد (۱۲). این مطالعات (۱۴،۹،۷) به طور کلی نتیجه گرفتند که شرکتهایی که نظر حسابرس آنها مشروط بوده است نسبت به شرکتهایی که نظر حسابرس آنها مقبول بوده است گزارشگری مالی خود را با تاخیر افشاء می کنند. واکنش بازار سهام نسبت به اظهارنظر مشروط حسابرس در بسیاری از مطالعات صورت گرفته منفی بوده است (۷، ۱۶). بنابراین اظهارنظر مشروط حسابرسی به عنوان خبر بد تلقی می شود.

محققى در پژوهشى با عنوان «عوامل مؤثر بر بموقع بودن گزارشگرى مالى ساليانه شركت ها در بازار سرمايه» به بررسى پنج عامل اندازه، سودآورى، اهرم، عمر شركت و نزديكى پايان سال مالى، به فصل شلوغى حسابرسي با بموقع بودن گزارشگرى مالى پرداخت (۳). وي در پژوهش خود به بررسى ۹۲ شركت پذيرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران براى دوره زمانى ۱۳۷۴ لغايت ۱۳۷۸ پرداخت. نتايج پژوهش نشان داد كه تنها عامل سودآورى با بموقع بودن گزارشگرى مالى رابطه معنادار و معكوس داشت؛ به گونه اى كه با افزايش سودآورى اطلاعات بهنگام تر مى شدند. افزون بر اين، وي بيان كرد كه ۹۹ درصد شركت ها داراى گزارشگرى فوري و در بازه قانونى هستند.

محققين ديگر در بررسى عوامل مؤثر بر گزارشگرى ميان دوره اى آن به اين نتيجه رسيدند كه اندازه شركت، سودآورى شركت، پيچيدگى عملکرد شركت، عمر شركت، تركيب سهامداران و وجود سيستم بهاى تمام شده بر بهنگام بودن اطلاعات ميان دوره اى بى تاثير بوده و تنها ميزان معاملات سهام رابطه مستقيم با سرعت گزارشگرى ميان دوره اى داشته است (۲).

تحقيقات ديگرى حاكي از آن مى باشد كه در دنياى اقتصادى امروز با افزايش روز افزون تقاضا براى ارائه اطلاعات قابل اتكاء نياز به حسابرساني با كفايت جهت اعتبار دهى به گزارش ها و اطلاعات ارائه شده امرى حياتى به نظر مى رسد. تحقيقات صورت گرفته در اين خصوص نشان مى دهد كه محتواى گزارش حسابرسي بر قيمت سهام شركت هاى بورسي تاثير گذار بوده. و بازارهاى سرمايه نسبت به انتشار گزارش حسابرسي مشروط و يا رفع بند هاى شرط گزارش واكنش نشان مى دهد. (۴)

فرضيه هاى پژوهش:

تئوری علامت دهی نشان می دهد که افشای به موقع اطلاعات مالی شرکت، خبر خوبی برای سرمایه گذاران تلقی می شود. یک خبر خوب می تواند بهتر شدن نظر حسابرس شرکت باشد، بنابراین انتظار بر این است که مدیران شرکتهایی که گزارش حسابرسی آنها بهتر از سال گذشته بوده است افشای اطلاعات مالی خود را سریعتر از سال گذشته انجام دهند. بنابراین با ثابت فرض کردن متغیر درآمد غیرمنتظره، فرض بر این است که شرکتهایی که اظهار نظر حسابرسی آنها نسبت به سال گذشته بهبود یافته است نسبت به سایر شرکتهای همتای خود که بهبودی در اظهار نظر حسابرسی آنها رخ نداده است سریعتر نسبت به افشای اطلاعات مالی خود اقدام می کنند. بنابراین فرضیه اول به صورت زیر خواهد بود:

فرضیه اول: شرکت هایی با بهبود اظهار نظر حسابرس نسبت به شرکت هایی که اظهار نظر حسابرسی آنها بهبود نیافته است، سریعتر اقدام به افشای اطلاعات مالی خود می نمایند.

با توجه به همگن نبودن تغییر نظرات حسابرسان، مقدار تغییر در نظرات حسابرسان ممکن است به هنگام بودن درآمد را تحت تاثیر قرار دهند. به عنوان مثال تغییر نظر حسابرس از اظهار نظر مشروط به اظهار نظر مقبول با یک بند توضیحی گرچه خبر خوبی تلقی می شود اما تغییر نظر حسابرسی از اظهار نظر مشروط به اظهار نظر مقبول (بدون بند توضیحی) خبر خوبتر و بهتر از قبلی تلقی می شود. تغییرات همگن نیستند و به نظر می رسد برخی از تغییرات جدی تر از تغییرات دیگر باشند (۴). تغییرات در اصلاح اظهار نظر حسابرسان متفاوت تر از همدیگر هستند. آنها نشان دادند که بدترین نوع اظهار نظر، عدم اظهار نظر می باشد و به ترتیب، گزارش مردود، گزارش مشروط، گزارش مقبول با پاراگراف توضیحی بدترین نوع اظهار نظرها می باشد (۵). علاوه بر این میزان تغییر در اظهار نظر حسابرس زمان افشای اطلاعات مالی را تحت تاثیر قرار

می دهد. بهبود بیشتر اظهارنظر حسابرس مدیریت را ترغیب به سرعت بیشتر بخشیدن به انتقال اخبار به عموم می کند. بنابراین فرضیه دوم اینگونه مطرح می شود:

فرضیه دوم: شرکت هایی که بهبود بیشتر در اظهارنظر حسابرس داشته اند نسبت به شرکتهایی که بهبود کمتر در اظهارنظر حسابرسی داشته اند، سریعتر اقدام به افشای اطلاعات مالی خود می کنند.

روش تحقیق: این پژوهش از نظر هدف از نوع تحقیقات کاربردی است. همچنین این پژوهش از نظر روش تحقیق، یک تحقیق توصیفی است. روش مورد استفاده این تحقیق همبستگی می باشد. جامعه آماری این پژوهش، کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بین سالهای ۱۳۸۸ الی ۱۳۹۱ هستند که برای انتخاب نمونه، از کل داده های در دسترس استفاده شده است. در گام اول تمام شرکت های که می توانستند در نمونه گیری شرکت کنند انتخاب گردیدند. در مرحله دوم از بین کلیه شرکت های موجود، شرکت های که واجد شرایط زیر نبودند حذف گردیدند و در نهایت تعداد ۱۵۰ شرکت های باقی مانده با توجه به شرایط زیر برای انجام آزمون انتخاب شدند. شرکت ها نباید در طول دوره تحقیق از بورس اوراق بهادار تهران حذف شده باشند. اطلاعات مالی مورد نیاز برای این پژوهش در دوره زمانی ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۱ به طور کامل در دسترس باشد. شرکت های مورد بررسی جزء شرکتهای سرمایه گذاری، واسطه گری مالی شامل بانک ها و بیمه ها به دلیل متفاوت بودن نحوه قیمت گذاری این نوع شرکتهای، نباشد. سال مالی آنها منتهی به پایان اسفندماه باشد. در طول دوره زمانی تحقیق سال مالی خود را تغییر نداده باشد. شرکت ها در طی سالهای مورد مطالعه حسابرسی شده باشد.

برای بررسی فرضیه های مطرح شده از مدل زیر استفاده گردیده است:

$$DEL_{i,t} = \alpha_1 + D_{IMP} + OPNCHG_{i,t} + D_{IMP} \times OPNCHG_{i,t} + UE_{i,t} \\ + AS_{i,t} + DUAL_{i,t} + LEV_{i,t} + \epsilon_{i,t}$$

تاخیر در گزارشگری (DEL): در این پژوهش فاصله بین آخرین روز سال مالی (پایان اسفندماه) و تاریخ اعلام سود (انتشار گزارش حسابرس) را به عنوان تأخیر در افشای اطلاعات مالی (LAG) در نظر گرفته شده است.

$$DEL_{i,t} = LAG_{i,t} - LAG_{i,t-1}$$

LAG_{i,t}: میزان تأخیر در گزارشگری که نشان دهنده فاصله بین پایان سال مالی و تاریخ گزارشگری می باشد.

بهبود در اظهار نظر حسابرسان (DIMP): یک متغیر مجازی با عنوان DIMP تعریف شده است که جهت تغییر در نظر حسابرس را مدنظر قرار می دهد در صورتی که تغییر در نوع اظهار نظر حسابرس نسبت به سال قبل بهتر باشد میزان این متغیر ۱ و در غیر اینصورت صفر در نظر گرفته می شود.

تغییر در اظهار نظر حسابرسان (OPNCHG): با کم کردن درجه نظر حسابرس در سال جدید از درجه نظر حسابرس در سال قبل معیاری جهت بررسی تغییرات نظر حسابرس (OPNCHG) به دست می آید. به این ترتیب معیار بررسی تغییرات نظر حسابرس یکی از اعداد بین ۴- و ۴ می باشد. به عنوان مثال تغییر نظر حسابرس از عدم اظهار نظر به اظهار نظر مقبول با درجه ۴ (۵-۱) شماره گذاری می شود که نشان دهنده بهبود در نوع اظهار نظر می باشد.

$$OPNCHG_t = AUDOPN_{t-1} - AUDOPN_t$$

OPNCHG_{i,t}: بهبود در نظر حسابرس برای شرکت ا در سال t

AUDOPN_{i,t}: نظر حسابرس برای شرکت ا در سال t

تغییر در سود پیش بینی نشده (UE): سود پیش بینی نشده یک نوع خبر خوب در رابطه با درآمد می باشد. زیان پیش بینی نشده گزارشگری مالی را به تأخیر می اندازد. ما با استفاده از رویکرد هاو و همکاران (۲۰۰۳) سود پیش بینی نشده را با توجه به متغیر تغییر در سود خالص بی مقیاس شده با جمع دارایی های سال قبل در مدل آورده و بررسی کرده ایم.

$$UE_{i,t} = (NI_{i,t} - NI_{i,t-1}) / TA_{i,t-1}$$

NI_{i,t}: سود خالص قبل از اقلام غیرعادی برای شرکت ا در سال t

TA_{i,t-1}: جمع داراییها برای شرکت ا در سال t-1

تغییر حسابرس (AS): این متغیر نشان دهنده تغییرات حسابرس می باشد و در صورتی که حسابرس نسبت به سال قبل تغییر یافته است ۱ و در غیر اینصورت صفر در نظر می گیریم. در محیط های قانونی ضعیف تغییرات حسابرس کیفیت حسابرسی را پایین می آورد. (چن و همکاران ۲۰۱۰، چوی و وانگ ۲۰۰۷)

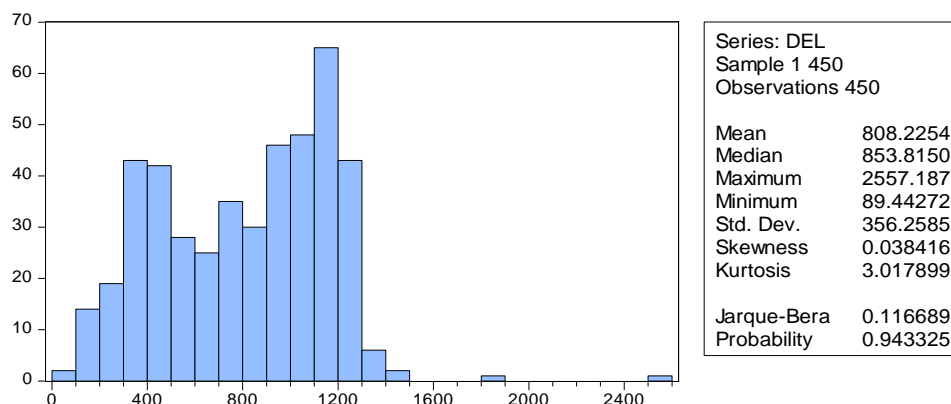
دوگانگی نقش مدیرعامل (DUAL): اگر مدیرعامل و رئیس هیئت مدیره یک نفر باشد DUAL=1 و در غیر اینصورت صفر در نظر می گیریم. انتظار می رود این موضوع گزارشگری مالی را به تأخیر بیندازد.

اهرم مالی (LEV): اهرم مالی نشان دهنده نسبت بدهی به دارایی می باشد. با ایجاد فشار توسط طلبکاران به شرکت میزان جریان وجوه نقد آزاد کمتر می شود و مدیران احتمال کمتری

دارد که بتوانند درآمدی خارج از درآمد عادی کسب نمایند. بنابراین پیش بینی می شود که با وجود اهرم مالی بالا مدیران سریعتر در جهت افشای اطلاعات مالی خود اقدام نمایند.

تحلیل داده های تحقیق:

آمار توصیفی: میانگین انتشار گزارش های مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار ۸۴ روز می باشد، همچنین ماکزیمم زمان انتشار صورتهای مالی سالانه حسابرسی ۱۸۷ روز، میانگین متغیر بهبود در اظهارنظر حسابرس ۱۱ درصد، میانگین تغییر در درآمد (۲ درصد)، میانگین متغیر تغییر حسابرس ۲۴ درصد، همچنین میانگین نسبت اهرم مالی ۶۶ درصد می باشد. نرمال بودن داده ها: بسیاری از آزمون های آماری بر مبنای نرمال بودن توزیع داده ها بنا شده اند و با این پیش فرض به کار می روند که توزیع داده ها در یک جامعه یا در سطح نمونه های انتخاب شده از جامعه مذکور از توزیع نرمال پیروی نماید. بنابراین تحلیلگر لازم است تا قبل از پرداختن به تحلیل های آماری بررسی متغیرها، نوع توزیع آن متغیرها را بداند. برای بررسی نرمال بودن داده ها از آزمون جاک برا استفاده گردیده که نتایج آن به شرح زیر می باشد:

چون $B-J = 1/116689$ کوچک است لذا در ناحیه بحرانی قرار ندارد و فرضیه H_0 (نرمال بودن) رد نمی شود. همچنین چون مقدار احتمال (یعنی ۰.۹۴٪) بزرگتر از ۰.۰۵٪ است، لذا فرض نرمال بودن رد نمی شود.

آزمون خودهمبستگی: برای بررسی خود همبستگی از آزمون دورین- واتسون استفاده گردیده که نتایج آن به شرح زیر می باشد:

جدول ۴-۳- بررسی خود همبستگی

ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	آماره دورین- واتسون
۰.۱۰۸۲۷۹	۰.۰۹۴۰۵۷	۰.۵۵۱۴۶۶

در سطح مشاهدات بیش از ۱۰۰ مورد طبق جداول آماری آزمون دوربین - واتسون با توجه به اینکه ضرایب متغیرهای مستقل بیش از ۱۰ مورد می باشد du و dl (حد بالا و پایین آماره دوربین - واتسون مورد پذیرش) به ترتیب $1/90$ و $1/46$ می باشد لذا میزان آماره به دست آمده نشان از وجود خودهمبستگی مرتبه اول می باشد که بایستی رفع شود. برای رفع خود همبستگی ابتدا متغیر تاخیری وارد مدل کرده (پویا سازی مدل) و پس از آن از آماره h دوربین در جهت سنجش خود همبستگی استفاده می کنیم.

بررسی خود همبستگی در مدل پویا

ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	آماره دوربین - واتسون
.۵۷۰۹۵۰	.۵۵۹۱۱۴	۲,۰۴۴۹۵۳

$$h = \left(1 - \frac{DW}{2}\right) \sqrt{\frac{n}{1-n \text{ var}(\theta)}} = \left(1 - \frac{2.044953}{2}\right) \sqrt{\frac{300}{1-300*(.040806)^2}} = -./۵۵۰۳۱$$

با توجه به اینکه مقدار آماره h دوربین مابین $+1/96$ و $-1/96$ قرار دارد، لذا وجود خودهمبستگی رد می گردد. برای بررسی هم خطی بودن داده از آزمون وایت استفاده گردیده است جدول زیر نشان دهنده نتایج حاصل از آزمون مذکور می باشد

جدول ۴-۴: نتایج حاصل از آزمون وایت

ضریب تعیین	F-statistic	Prob(F-statistic)
.۱۰۱۹۲	.۶۴۵۷۸۴	.۷۱۷۹۵۶

برای انجام آزمون مربوط به پژوهش مورد نظر، اطلاعات استخراج شده از سایت کدال و سایر سایت های مربوط به بورس اوراق بهادار برای ۱۵۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران مابین سال های ۱۳۸۸ الی ۱۳۹۱ با استفاده از نرم افزار Eviews7 مورد تجزیه تحلیل قرار گرفت نتایج حاصله از نمونه های جمع آوری شده که مربوط به فرضیات پژوهش می باشد در جدول زیر خلاصه گردیده است:

Variable	ضریب	آماره t	Prob
C	۷۳۸,۵۰۳۶	۱۳,۰۲۸۷۹	۰,۰۰۰۰
DIMP	-۴۳,۴۰۹۰۵	-۱,۶۷۵۲۶۶	۰,۰۹۴۶
OPNCHG	-۳۹,۴۶۱۴۱۶	-۲,۲۵۸۷۶۷	۰,۰۲۴۶
DIMP*OPNCHG	-۱,۲۵۲۱۲۸	-۰,۰۸۵۴۳۴	۰,۹۳۱۹
UE	-۱۵۵,۰۷۴۲۲	-۱,۴۲۱۴۳۵	۰,۱۵۶۳
AS	-۳۳,۱۳۱۲۰۲۰	-۱,۴۹۶۸۲۲	۰,۱۳۵۵
DUAL	-۲۳,۶۷۰۶۹	-۱,۱۰۷۸۴۲	۰,۹۱۴۲
LEV	۱۲۸,۶۳۲۴	۱,۵۳۰۰۳۱	۰,۱۲۱۷

- فرضیه اول: شرکتهایی با بهبود اظهارنظر حسابرسان نسبت به شرکتهایی که اظهارنظر

حسابرسی آنها بهبود نیافته است، سریعتر اقدام به افشای اطلاعات مالی خود می نمایند.

- همانطور که جدول فوق نشان می دهد سطح معناداری متغیر DIMP به میزان ۰.۹۴۶ می باشد که در سطح خطای ۱۰ درصد معنادار می باشد ولی در سطح خطای ۵ درصد معنادار نمی باشد. لذا فرض مذکور در سطح خطای ۱۰ درصد رد نمی شود.

فرضیه دوم: شرکتهایی که بهبود بیشتر در اظهارنظر حسابرس داشته اند نسبت به شرکتهایی که بهبود کمتر در اظهارنظر حسابرسی داشته اند سریعتر اقدام به افشای اطلاعات مالی خود می کنند.

همانطور که جدول فوق نشان می دهد بهبود بیشتر در اظهارنظر حسابرس (OPNCHG) در سطح خطای ۵٪ به میزان ۰.۲۴ می باشد که فرضیه دوم پژوهش را معنا دار نشان می دهد.

نتیجه گیری و ارائه پیشنهادها:

افشای به موقع اطلاعات مالی شرکت، خبر خوبی برای سرمایه گذاران تلقی می شود. یک خبر خوب می تواند بهتر شدن نظر حسابرس شرکت باشد، بنابراین انتظار بر این است که مدیران شرکتهایی که گزارش حسابرسی آنها بهتر از سال گذشته بوده است افشای اطلاعات مالی خود را سریعتر از سال گذشته انجام دهند.

نتایج نشان می دهد که شرکتهایی با بهبود اظهارنظر حسابرس نسبت به شرکتهایی که اظهارنظر حسابرسی آنها بهبود نیافته است، سریعتر اقدام به افشای اطلاعات مالی خود می نمایند و نیز شرکتهایی که بهبود بیشتر در اظهارنظر حسابرس داشته اند نسبت به شرکتهایی که بهبود کمتر در اظهارنظر حسابرسی داشته اند سریعتر اقدام به افشای اطلاعات مالی خود می کنند.

بر اساس نتایج حاصله می توان بیان نمود که نوع اظهار نظر حسابرسان بر صورت های مالی شرکت ها برای سرمایه گذران اهمیت داشته و این گروه از استفاده کنندگان نسبت به گزارش های تعدیلی حسابرسان واکنش نشان می دهند. بر همین اساس اگر در نوع اظهار نظر حسابرسان تغییری ایجاد گردیده باشد (تغییر مثبت) آنان زود تر گزارش های مالی خود را منتشر می نمایند. نتایج همچنین نشان می دهد که تغییر حسابرس، تغییر در سود، اهرم مالی و دوگانگی نقش مدیر عامل بر زمان انتشار صورت های مالی تاثیر معناداری ندارد.

تحقیقات دیگری می تواند در این زمینه انجام شود از قبیل بررسی تاثیر رتبه بندی موسسات حسابرسی (با توجه به تغییر حسابرسان) بر تاریخ افشاء گزارشات شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و نیز تغییر در شریک اول یا دوم حسابرس بر زمان افشاء صورت های مالی. همچنین پیشنهاد می شود نتایج پژوهش در خصوص افشای به موقع اطلاعات مالی و کیفیت گزارشگری مالی مورد توجه سرمایه گذاران، مدیران و حسابرسان قرار گیرد.

منابع و مآخذ:

۱. آیین رفتار حرفه ای، جامعه حسابداران رسمی ایران، تالیف مرکز آموزش و تحقیقات

حسابداری و حسابرسی حرفه ای، چاپ نقش ایران

۲. اعتمادی حسین و اکرم یارمحمدی (۱۳۸۲). «بررسی عوامل مؤثر بر گزارشگری میان

دوره ای بموقع در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران» **مجله**

علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز. ۱۹ (۲): ۳۸، ۸۷، ۹۹

۳. سرهنگی، حجت (۱۳۸۰). «عوامل موثر بر به موقع بودن گزارشگری مالی سالیانه

شرکت ها در بازار سرمایه ایران». **پایان نامه کارشناسی ارشد**. دانشگاه تربیت

مدرس.

۴. محمد علی باقر پور ولاشانی و مصطفی باقری. پیش بینی گزارش حسابرس مستقل در

ایران **مجله تحقیقات حسابداری و حسابرسی**، انجمن حسابداری ایران، شماره

۱۹

5. Basu, S. (1997). "The conservatism principle and the asymmetric timeliness of earnings". **Journal of Accounting and Economics**, 24, 3-37.
6. Begley, J., & Fischer, P. E. (1998). "Is there information in an earnings announcement delay?" **Review of Accounting Studies**, No. 3, 347-363.
7. Chambers, A. E., & Penman, S. H. (1984). "Timeliness of reporting and the stock price reaction to earnings announcements." **Journal of Accounting Research**, 22(1),

21-47

8. Chen, C. J. P., Su, X., & Wu, X. (2010). "Auditor changes following a big 4 merger with a local Chinese firm: A case study." **Auditing: A Journal of Practice & Theory**, 29(1), 41-72.
9. Chu, A. G. H., Du, X., & Jiang, G. (2011). "Buy, lie, or die: An investigation of Chinese ST firms' voluntary interim audit motive and auditor independence". **Journal of Business Ethics**
10. Givoly, D., & Palmon, D. (1982). "Timeliness of annual earnings announcements: Some empirical evidence." **The Accounting Review**, 57(3), 486-508
11. Haw, G., Park, K., Qi, D., & Wu, W. (2003). "Audit qualification and timing of earnings announcements: Evidence from China." **Auditing: A Journal of Practice and Theory**, 22(2), 121-146
12. Lin, Z. J., & Liu, M. (2009). "The impact of corporate governance on auditor choice: Evidence from China." **Journal of International Accounting, Auditing and Taxation**, 18(1), 44-59.

13. Lin, Z. J., & Liu, M. (2010). "The determinants of auditor switching from the perspective of corporate governance in China." **Advances in Accounting**, 26(1), 117-127.
14. Menon, K., & Williams, D. D. (2010). "Investor reaction to going concern audit reports." **The Accounting Review**, 85(6), 2075-2105
15. Sengupta, P. (2004). "Disclosure timing: Determinants of quarterly earnings release dates". **Journal of Accounting and Public Policy**, 23(6), 457-482.
16. Soltani, B. (2002). "Timeliness of corporate and audit reports: Some empirical evidence in the French". **The International Journal of Accounting**, 37, 215-246.

Audit opinion improvement and timing of Disclosure

Abstract:

Subject: Since the financial information are sensitive over time, and their value and usefulness for making logical decisions by users reduces over time. Though, the more period between end of the year and the time of issuing financial statement reduces the value of

information given to users' increases.

Method: This research is descriptive-correlational in methodology. The time period of research is from 1388 to 1391 implemented in Tehran Stock Exchange companies.

Discussion: It is assumed that change in audit opinion is related to timing of earnings announcement. In addition, timing of earnings announcement is sooner in companies that their audit opinion improvement in current period compared to previous.

Conclusion: Result of research shows that companies that have improved audit opinion, disclose their financial statement sooner. In other hand, type of audit opinion and also the change in audit opinion affects the earnings timeliness.

Keywords: audit opinion, timing of financial statement disclosure, Tehran Stock Exchange